

ΤΕΕ | ΤΚΜ

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΕΛΛΑΔΑΣ | ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΕΓΓΡΑΦΕΙΤΕ ΣΤΟ NEWSLETTER

[🏠](#) > [Γνώμες](#) > Ανενεργά στρατόπεδα: συμπεράσματα και προτάσεις μετά από δύο δεκαετίες διαλόγου.

Ανενεργά στρατόπεδα: συμπεράσματα και προτάσεις μετά από δύο δεκαετίες διαλόγου.

© 25 Ιουνίου 2015

της **Μαρίας Ζουρνά***

Στα τέλη του 19ου αιώνα κατασκευάζονται στη Θεσσαλονίκη μεγάλοι στρατώνες σε διάφορους ελεύθερους χώρους εκτός των τειχών της πόλης. Κατά την ίδια εποχή η Θεσσαλονίκη αποκτά σύγχρονους στρατώνες και αναδεικνύεται στο μεγαλύτερο επιτελικό κέντρο της Νότιας Βαλκανικής. Κατά την εποχή της αρχικής εγκατάστασης των στρατοπέδων, οι οικιστικές συγκεντρώσεις ήταν σαφώς μικρότερου μεγέθους και τα όρια του αστικού χώρου πολύ περιορισμένα σε σχέση με τα σημερινά. Η εγκατάσταση τότε έγινε στην περιφέρεια ή έξω από τα όρια του αστικού χώρου και σε θέσεις οι οποίες, πέρα από την εξυπηρέτηση αυτών καθαυτών των αναγκών των στρατοπέδων, ήταν και συμβατές με τις χρήσεις γης της περιοχής.

Με την εξέλιξη της μεταπολεμικής ανάπτυξης και την αστυφιλία, η πόλη εξαπλώθηκε με ραγδαίο και ανεξέλεγκτο ρυθμό. Άμεση συνέπεια αυτής της εξέλιξης ήταν ο εγκλωβισμός των στρατοπέδων μέσα στον αστικό ιστό και σε άμεση γειτνίαση στις περισσότερες περιπτώσεις με χρήσεις ασύμβατες με το σκοπό, τη λειτουργία και τις ανάγκες των στρατοπέδων.

Παράλληλα, οι ανεξέλεγκτοι ρυθμοί εξάπλωσης της πόλης ελαχιστοποίησαν και τη δυνατότητα της πολιτείας να παρέμβει έγκαιρα ώστε να διασφαλίσει τις απαραίτητες εκτάσεις, τόσο υπό μορφή ελεύθερων χώρων αναψυχής και πρασίνου, όσο και για την κάλυψη αναγκών κοινωνικού εξοπλισμού. Κυρίως με τη θεσμοθέτηση των ΓΠΣ άρχισε να αναδεικνύεται η κατεύθυνση της σταδιακής απομάκρυνσης όλων των στρατοπέδων που βρίσκονται μέσα στην πόλη και της απόδοσής τους σε χρήσεις πρασίνου και κοινωνικών λειτουργιών.

Βαθμιαία έγινε ευρύτερα γνωστή και αναγνωρίστηκε η σημασία που έχει για ολόκληρο το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Θεσσαλονίκης η δημιουργία μιας νέας κεντρικότητας με τη δημιουργία νέων πεδίων μητροπολιτικού ενδιαφέροντος για τους πολίτες που θα αναπτυχθούν στους χώρους των στρατοπέδων σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα διαθέσιμα αστικά ακίνητα, αναιρώντας τον κατακερματισμό και την έλλειψη της συνοχής ιδίως της βορειοδυτικής, όπως και ολόκληρης της Θεσσαλονίκης.

Όλα τα βήματα που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια, συγκροτούν μία τεράστια δημόσια συζήτηση σε επιστημονικό και πολιτικό επίπεδο, που μας επιτρέπει σήμερα να μιλάμε με διαφορετικούς όρους και έννοιες για τη βαρύτητα που έχει για τη Θεσσαλονίκη η αξιοποίηση των στρατοπέδων, κοινή συνισταμένη της οποίας αποτελεί η κατεύθυνση ότι: οι χώροι των πρώην στρατοπέδων, ως εκτάσεις σε άμεση γειτνίαση ή επαφή με την αστική δόμηση της πόλης, πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων των γύρω περιοχών, με τη μορφή συμπλήρωσης των ελλείψεων σε κοινωνική υποδομή, κοινόχρηστο πράσινο και υπερτοπικής σημασίας χρήσεις, αλλά ίσως και με την ανάπτυξη υψηλής ποιότητας εγκαταστάσεων με δυνατότητες οικονομικής απόδοσης.

ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΒΔ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΤΟ ΔΥΤΙΚΟ ΤΟΞΟ

Το βόρειο και δυτικό τμήμα του πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης, που συνήθως αναφέρεται ως “Δυτικές Συνοικίες” ταυτίζεται με την πιο εκτενώς υποβαθμισμένη περιοχή της πόλης. Ελάχιστα από τα προγράμματα που έχουν πραγματοποιηθεί, προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν συνολικότερα τα συμπτώματα της κρίσης του αστικού χώρου. Οι παρεμβάσεις κινούνται συνήθως με πρωτοβουλία των δήμων και ο σχεδιασμός συνήθως περιορίζεται στα γεωγραφικά όρια της διοικητικής τους αρμοδιότητας. Η προοπτική ενός ευρύτερου προγράμματος ανάπτυξης θεμελιώνεται στις μοναδικές και τεράστιες δυνατότητες που διαθέτουν οι Δυτικές Συνοικίες, και ιδίως τα έξι στρατόπεδα που υπάρχουν σε αυτές (Καρατάσιου, Παύλου Μελά, Μεγ. Αλεξάνδρου, Παπακυριαζή, Ζιάκα και Κακιούση) με τις κτιριακές εγκαταστάσεις τους.

Οι χώροι αυτοί, όπως και το απόθεμα που συντίθεται από αδρανή βιομηχανικά κτίρια, παλιά καπνομάγαζα, ιστορικά και μειονοτικά νεκροταφεία, καθώς και στοιχεία φυσικού ενδιαφέροντος όπως η κοίτη του Δενδροποτάμου, για συγκυριακούς λόγους διατάσσονται σε μια συνεχή ζώνη που διατρέχει όλους τους δυτικούς δήμους, με τη μορφή ενός νοητού τόξου που ξεκινά από το δάσος του Σέικ-Σου και καταλήγει στη θάλασσα, ακολουθώντας, από ένα σημείο και μετά, την πορεία του Δενδροποτάμου. Ο εντοπισμός των πολύτιμων αυτών στοιχείων αποτέλεσε τη βάση της ιδέας γνωστής ως “Δυτικό Τόξο”, δηλαδή της δημιουργίας ενός διαδημοτικού άξονα πολιτιστικών κεντρικών λειτουργιών και δημόσιων χώρων πρασίνου.

Στο χώρο των στρατοπέδων έχουν διασωθεί τμήματα από τα δάση που κάλυπταν ολόκληρη την περιοχή των βορειοδυτικών συνοικιών μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα. Οι χώροι των στρατοπέδων μαζί τα υπόλοιπα αξιόλογα έκτασης αποθέματα πρασίνου που έχουν κυκλωθεί από τον αστικό ιστό, (όπως τα ιστορικά νεκροταφεία), τα εναπομείναντα ανοικτά τμήματα των ρεμάτων και τους μικρότερης κλίμακας ανοικτούς ελεύθερους χώρους (πάρκα, νησίδες διαμορφώσεις δημοσίων χώρων, αθλοπαιδιές, αυλές σχολείων κλπ.) μπορούν να συγκροτήσουν με ήπιες διαμορφώσεις τοπίου ένα γραμμικό πάρκο μητροπολιτικής σημασίας. Ένα πάρκο με εκτεταμένους πυρήνες αυτούς των στρατοπέδων και αρκετούς πράσινους αστικούς διαδρόμους που θα δράσει αναζωογονητικά με καθόλου αμελητέες επιπτώσεις στο αστικό περιβάλλον, τα τοπικά αστικά οικοσυστήματα και το μικροκλίμα στις βορειοδυτικές συνοικίες.

ΜΕΛΕΤΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Από την αρχική της διατύπωση το 1993, η σύλληψη του Δυτικού Τόξου εμπλουτίστηκε και επεκτάθηκε από ποικίλες επεξεργασίες και προβληματισμούς: πρωτοβουλία URBAN (1994), διεθνής αρχιτεκτονικός διαγωνισμός ιδεών με πολύ αξιόλογες συμμετοχές (216 προτάσεις από 23 χώρες) και πρόγραμμα έργων του Οργανισμού Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης Θεσσαλονίκη '97, θέμα του διεθνούς αρχιτεκτονικού διαγωνισμού EUROPAN (1997), πρόταση «Μητροπολιτική Θεσσαλονίκη: Δυτικό Τόξο και Ειδικά Έργα» (1999) που εντάχθηκε στο ΣΠΑ Περιβάλλον 2000-2006 από

το ΥΠΕΧΩΔΕ, το Τοπικό Στρατηγικό Σχέδιο για την ανάπτυξη της ΒΔ Θεσσαλονίκης, που εκπονήθηκε το 2003 από τη διαδημοτική Αναπτυξιακή ΒΔ Θεσσαλονίκης Α.Ε. κ.α.

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ

Παρόλ' αυτά, τα στρατόπεδα υφίστανται ακόμη έντονη την πίεση για αστικοποίηση και είτε απειλούνται με οικοπεδοποίηση, είτε κινδυνεύουν να διαμελιστούν μεταξύ όμορων δήμων, να μετατραπούν σε κυκλοφοριακούς άξονες ή - στην καλύτερη περίπτωση - να αντιμετωπιστούν σημειακά, αν δεν ενταχθούν σε έναν ενιαίο και συνολικό σχεδιασμό.

Στο πλαίσιο της κοινής συμφωνίας (1984) και του πρωτοκόλλου συνεργασίας (1997) των Υπουργών Εθνικής Άμυνας και ΠΕΧΩΔΕ τα στρατόπεδα Ζιάκα, Μ. Αλεξάνδρου, και Παύλου Μελά ήταν τα πρώτα που θα απελευθερώνονταν σταδιακά και θα αποδίδονταν στην πόλη, ενώ τα στρατόπεδα Παπακυριαζή, Καρατάσιου και Κακιούση θα ακολουθούσαν.

Το 2000 ο ΟΡΘΕ αναθέτει στο ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΟΞΙΑΔΗ ειδική τεχνικοοικονομική μελέτη, η οποία αντιμετωπίζει ενιαία επτά χώρους στρατοπέδων του ΠΣΘ (Καρατάσου, Φαρμάκη, Μακρή-Σέδες, Μυστακίδη, Π. Μελά, Μ. Αλεξάνδρου, Ζιάκα), υπό τη μορφή επιχειρηματικού σχεδίου με τη διατύπωση σεναρίων ανάπτυξης και πολεοδόμησης των χώρων, κατόπιν απόδοσης του 62% των εκτάσεων τους σε κοινή χρήση, και την πιλοτική εφαρμογή στο Στρατόπεδο Καρατάσου.

Η μελέτη διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 2745/1999 και εκπονήθηκε σε συνεργασία με το ΥΕΘΑ και τους ΟΤΑ της περιοχής, αλλά δεν υλοποιήθηκε. Το 2004 εντοπίζεται ιδιοκτησιακό θέμα από όπου προκύπτει ότι, πλην του στρατοπέδου Π. Μελά όπου το 90% ανήκει στο ΥΕΘΑ, τα υπόλοιπα στρατόπεδα που περιλαμβάνονται στη μελέτη ανήκουν στην ιδιοκτησία του Υπουργείου Οικονομικών, επομένως δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ν. 2745/1999, που απετέλεσε τη βάση του σεναρίου της ανατεθείσας μελέτης.

Στις 10 Ιουνίου 2013, οι Δήμαρχοι του ΠΣΘ απευθύνουν δραματική επιστολή στον Πρωθυπουργό Αντώνη Σαμαρά, στην οποία αναφέρουν μεταξύ άλλων τα εξής:

«Από την κυβέρνηση Σημίτη άρχισαν οι υποσχέσεις για την παραχώρηση των στρατοπέδων και ψηφίστηκε ο Ν. 2745/99, με τον οποίο καθορίστηκαν ο τρόπος, οι όροι και η διαδικασία της παραχώρησης. Οι Υπουργοί ΕΘ.Α και Μ-Θ υποσχέθηκαν την υπογραφή της παραχώρησης μέχρι τα τέλη του 2005, χωρίς αποτέλεσμα. Η κυβέρνηση Καραμανλή έκανε κάποια βήματα προς τον καθορισμό των παραχωρούμενων εκτάσεων που αναπτέρωσαν τις ελπίδες των Δήμων, αλλά η γραφειοκρατία και σκόπιμα σφάλματα ματαιώνουν και αυτή την προσπάθεια. Η ψήφιση του άρθ. 84 του Ν. 3883/10 καθιστά περιττή τη διαδικασία του Ν. 2745/99, απλοποιώντας τις αποφάσεις, ωστόσο το ζήτημα παραμένει σε εκκρεμότητα. Οι τελευταίες ενδείξεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι εκτάσεις των στρατοπέδων θα τεθούν υπό τη διαχείριση του ΤΑΙΠΕΔ, ενδεχόμενο στο οποίο οι υπογράφωντες Δήμαρχοι αντιτίθενται έντονα».

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΟΥ ΠΣΘ

A. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πηγή: <https://ecogreensalonika.files.wordpress.com/2013/01/p-mela.jpg>

1. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ

Το στρατόπεδο Π. Μελά έχει έκταση 390 στρέμματα και βρίσκεται σε κεντρική θέση στον άξονα του Δυτικού Τόξου. Με το πρωτόκολλο συνεργασίας του 1997, κρίθηκε σκόπιμο να πολεοδομηθεί η ελάχιστη δυνατή επιφάνειά του, και συγκεκριμένα να αποδοθούν 340 στρέμματα για υπερτοπικό πράσινο, χρήσεις πολιτισμού και αναψυχής μικρής κλίμακας, αξιοποιώντας κυρίως τα αξιόλογα υφιστάμενα συγκροτήματα κτιρίων. Επίσης προτάθηκε να πολεοδομηθεί μόνο μία ζώνη έκτασης 5 εκταρίων στο βόρειο τμήμα του στρατοπέδου που θα δημιουργήσει ένα νέο μέτωπο προς τον ελεύθερο χώρο και θα συμπεριλάβει αστικές χρήσεις.

2. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΖΙΑΚΑ

Το στρατόπεδο Ζιάκα έχει λειτουργήσει ως χώρος στρατιωτικών αποθηκών κυρίως λόγω της γειννίας προς το σιδηροδρομικό δίκτυο. Έχει έκταση 124 στρέμματα και βρίσκεται σε πολύ καλή θέση σε σχέση με τα υπερτοπικά δίκτυα κυκλοφορίας και λόγω αυτής προτάθηκε να πολεοδομηθεί με ανακαίνιση των στρατιωτικών αποθηκών και κτιρίων ως πρότυπη ΒΕΠΕ: Βιομηχανικό Επιχειρηματικό Κέντρο με έμφαση στις νέες καινοτόμες τεχνολογίες για τις οποίες είχε

Πηγή: <http://www.parallaximag.gr/sites/default/files/mella.jpg>

Αλεξάνδρου και Παπακυριαζή με επιφάνεια 230 και 250 στρέμματα αντίστοιχα. Τμήματά τους έχουν αποδοθεί ήδη χωρίς ευεργετικά αποτελέσματα για τον αστικό χώρο στο σύνολό του.

Από το στρατόπεδο Μεγάλου Αλεξάνδρου έχει αποδοθεί στο δήμο Αμπελοκήπων έκταση 49 στρεμμάτων για αθλητικές και εκπαιδευτικές λειτουργίες, ενώ τμήμα του στρατοπέδου Παπακυριαζή, στο νότιο άκρο του, έχει αποδοθεί στο δήμο Ευόσμου και έχουν διαμορφωθεί υπαίθριοι αθλητικοί χώροι.

Το στρατόπεδο Παπακυριαζή έχει έκταση 250 στρέμματα δίπλα σε στην πιο ασφυκτικά δομημένη περιοχή του δήμου Ευόσμου. Προτάθηκε κατά 50% να αποδοθεί αμιγώς ως χώρος υπερτοπικού πρασίνου και κατά 50% να πολεοδομηθεί περιλαμβάνοντας αστικές χρήσεις σε συνδυασμό με τις χρήσεις στο στρατόπεδο του Μεγ. Αλεξάνδρου.

5. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΚΑΡΑΤΑΣΙΟΥ

Το στρατόπεδο Καρατάσιου έχει έκταση 750 στρέμματα μετά την παραχώρηση μέρους του πεδίου Βολής δυτικά της περιφερειακής οδού, στο οποίο ήδη κατασκευάστηκαν και λειτουργούν τα συγκροτήματα του Νοσοκομείου Παπαγεωργίου και του νέου Στρατιωτικού Νοσοκομείου 424, με τη μεταφορά του οποίου δημιουργήθηκε μια ακόμη έκταση στην καρδιά της πόλης προς αξιοποίηση (παλιό 424).

Προτείνεται 375 στρέμματα κάτω από την περιφερειακή οδό να αξιοποιηθούν αμιγώς για τη δημιουργία αστικού πάρκου με υπερτοπικό πράσινο και περιορισμένες και ελεγχόμενες χρήσεις αναψυχής και πολιτισμού σε συνδυασμό με αξιοποίηση των υφιστάμενων κτιρίων, την περιβαλλοντική αξιοποίηση και ανάδειξη των ρεμάτων και της ζώνης των Βυζαντινών νερόμυλων στην εκτός σχεδίου περιοχή του δήμου Πολίχνης.

Επίσης, 375 στρέμματα να πολεοδομηθούν με ανάπτυξη ειδικών δραστηριοτήτων (π.χ. κέντρο κινηματογραφικών στούντιο σε συνεργασία με το Φεστιβάλ Κινηματογράφου) και λόγω της προνομιακής του θέσης επάνω στην εσωτερική περιφερειακή οδό για αστικές χρήσεις υπερτοπικού ενδιαφέροντος σε συνδυασμό με τις χρήσεις του υπολοίπου τμήματος (π.χ. ειδικό εμπόριο, αναψυχή, υπηρεσίες, ξενοδοχεία, κατοικία κ.ά.). Το 2009 από τον Τάσο Κωτσιόπουλο και τους συνεργάτες του στο πλαίσιο ερευνητικού προγράμματος, προτάθηκε η αξιοποίηση του Στρατοπέδου Καρατάσιου για τη μεταφορά της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ.

Β. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Θεσσαλονίκης βρίσκονται έξι στρατόπεδα και διάφοροι διάσπαρτοι μικροί χώροι - υπολείμματα παλαιών στρατοπέδων, που εξακολουθούν να ανήκουν στο στρατό. Τα κυριότερα είναι :

1. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΜΥΣΤΑΚΙΔΗ (ανενεργό)

Μικρό στρατόπεδο του Υγειονομικού, έκτασης 7,5 στρεμμάτων, που βρίσκεται στη δυτική είσοδο της πόλης, ενσφηνωμένο στην έκταση του Οργανισμού Λιμένος Θεσσαλονίκης, το οποίο από το 2007 προβλέπεται να παραχωρηθεί στο Δήμο Θεσσαλονίκης κατόπιν εκφρασμένης θετικής γνώμης από πλευράς Υ.ΕΘ.Α. Ωστόσο παρά την αποχώρηση του υγειονομικού κλιμακίου από το χώρο και τις αλληπάλληλες δεσμεύσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, η παραχώρηση δεν πραγματοποιήθηκε ακόμη.

2. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ Γ΄ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ - ΠΕΔΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ (ενεργό και εν μέρει ανενεργό)

Βρίσκεται στο κέντρο της πόλης και αποτελείται από δύο τμήματα, το ένα που περικλείεται από τις οδούς Καυτανζόγλου, Λεωφόρο Στρατού, Λεωφόρο 3ης Σεπτεμβρίου και Γρηγ. Λαμπράκη, είναι ενεργό και περιλαμβάνει κτίρια με διοικητικές λειτουργίες του Γενικού Επιτελείου Στρατού, και το δεύτερο, που περικλείεται μεταξύ των οδών Καυτανζόγλου, Λεωφόρου Στρατού, ανωνύμου και Βασ. Γεωργίου, το οποίο έχει έκταση περίπου 22 στρεμμάτων και

διαπιστωθεί ανάγκη χωροθέτησης - εγκατάστασης. Η πρόταση αυτή δεν είναι πλέον επίκαιρη αφού ανάλογοι επιχειρηματικοί πόλοι, όπως η «Τεχνόπολη» και ο πρώτος θύλακας της Αλεξάνδρειας Ζώνης Καινοτομίας έχουν χωροθετηθεί στην περιαστική περιοχή της ανατολικής Θεσσαλονίκης, αφαιρώντας τη δυνατότητα αξιοποίησης αυτής της ευκαιρίας από τις δυτικές περιοχές της πόλης.

3. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΜΕΓ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ

4. ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΖΗ

Εκατέρωθεν της λεωφόρου Δενδροποτάμου, βρίσκονται τα δύο μεγάλα νεώτερα στρατόπεδα Μεγάλου

Πηγή: http://photos.wikimapia.org/p/00/03/45/65/34_big.jpg

είναι χαρακτηρισμένο και διαμορφωμένο ως χώρος πρασίνου (Πάρκο Ανθοκομικής). Εντός αυτού του χώρου πρασίνου παραχωρείται για συγκεκριμένο χρόνο η χρήση περίπου 5 στρεμμάτων στο Δήμο Θεσσαλονίκης για τη λειτουργία ανθοκομικής έκθεσης και αναψυκτηρίου. Η παραχώρηση τελεί σήμερα υπό καθεστώς ανανέωσης, ενώ έχουν εκφραστεί δημοσίως οι αντιρρήσεις του Επιτελείου για τη συνέχιση της. Επίσης στον υπόλοιπο χαρακτηρισμένο χώρο πρασίνου υπάρχει κτίσμα χαρακτηρισμένο ως «Παράρτημα του Πολεμικού Μουσείου» και ένα διατηρητέο κτίσμα που φιλοξενεί το Σώμα Προσκόπων, για τα οποία ο Δήμος Θεσσαλονίκης ζητά την παραχώρησή τους ώστε να μετατραπούν σε παιδικό σταθμό ή

άλλη προνοιακή χρήση που έχει μεγάλη ανάγκη η γύρω πυκνοκατοικημένη περιοχή. Ειδικότερα για το ενεργό στρατόπεδο του Γ΄Σ.Σ. προτείνεται από την υπό εκπόνηση Μελέτη Αναθεώρησης του ΓΠΣ, η παραμονή του ως εμβληματικού στοιχείου της πόλης.

3. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΦΑΡΜΑΚΗ (ανενεργό)

Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά της πόλης, συνολικής έκτασης 38 στρεμμάτων περίπου, χαρακτηρισμένο εξ ολοκλήρου για ανέγερση κτιρίων υπερτοπικής διοίκησης, τμήμα του οποίου, έκτασης 3 στρεμμάτων, σύμφωνα με ΦΕΚ του 2008, το οποίο εκδόθηκε με πρωτοβουλία της πρώην Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας μετά από μακρά διαβούλευση με το ΤΕΘΑ και φορείς της πόλης, προβλέπεται να παραχωρηθεί στο Δήμο Θεσσαλονίκης για την ανέγερση παιδικού σταθμού. Ωστόσο ούτε αυτή η παραχώρηση παρά τη συμφωνία όλων των συμβαλλομένων μερών δεν ολοκληρώθηκε, και πάλι λόγω αδράνειας του στρατού και περίπλοκου ιδιοκτησιακού, η δε προς απόδοση στο Δήμο Θεσσαλονίκης μικρή έκταση κατελήφθη από το Σταθμό του Μετρό που κατασκευάζεται στο σημείο. Μετά από πρόσφατη διερεύνηση των αναγκών της πόλης, σε συνεργασία με τον Ιατρικό Σύλλογο, προτάθηκε από το Δήμο Θεσσαλονίκης η αξιοποίηση του συνόλου του στρατοπέδου για μια υπερτοπικής σημασίας νοσοκομειακή υποδομή που στερείται η Βόρεια Ελλάδα.

4. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΚΑΚΙΟΥΣΗ (ενεργό)

Το στρατόπεδο Κακιούση βρίσκεται μεταξύ των εκβολών του Δενδροποτάμου και των παλιών Βυρσοδεψείων. Λόγω της θέσης του κοντά στο λιμάνι θα μπορούσε να αποτελέσει την αναζητούμενη διέξοδο της δυτικής Θεσσαλονίκης προς τη θάλασσα. Εξακολουθεί όμως όπως φαίνεται να εξυπηρετεί λειτουργίες αποθήκευσης και ανεφοδιασμού καυσίμων του στρατού και ως εκ τούτου δεν υπάρχει πρόθεση να αποδοθεί άμεσα στην πόλη. Επισημαίνεται ότι οι υπόγειες δεξαμενές καυσίμων του στρατοπέδου προκαλούν διαπιστωμένα δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις τόσο στο άμεσο (έδαφος) όσο και στο έμμεσο περιβάλλον (Θερμαϊκός Κόλπος).

5. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΠΡΩΗΝ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ (ανενεργό)

Βρίσκεται στην ανατολική είσοδο της πόλης, στη συμβολή των οδών Βασ. Όλγας και Μοσχονησίων, οι εγκαταστάσεις του οποίου δεν λειτουργούν δεδομένου ότι η Ν.Δ.Β.Ε. έχει μεταφερθεί από δεκαετίες στην περιοχή του Δήμου Καλαμαριάς. Πρόσφατες προσπάθειες (2014) του Δήμου Θεσσαλονίκης για τη σύναψη Μνημονίου με την ηγεσία του Ναυτικού με σκοπό την αμοιβαία εκμετάλλευση του χώρου, εμβαδού 5 στρεμμάτων περίπου, με την ανέγερση παιδικού σταθμού, κατοικιών αξιωματικών και μουσείου Ασυρμάτου, προσέκρουσαν στο ιδιοκτησιακό, όταν αποδείχθηκε ότι το πρώην στρατόπεδο ανήκει κυρίως στο Δημόσιο και όχι στο Ταμείο Εθνικού Στόλου, καθιστώντας ανίσχυρες τις συμφωνίες. Η θέση του στη συμβολή σημαντικών οδικών αξόνων, σε υψηλής αξίας περιοχή κατοικίας και το ισχύον πολεοδομικό καθεστώς του, σε συνδυασμό με τον υπό κατασκευή Σταθμό Μετρό στο συγκεκριμένο σημείο, καθιστούν το συγκεκριμένο ακίνητο ιδανικό υποψήφιο για το ΤΑΙΠΕΔ.

6. ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΩΗΝ 424 ΓΕΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ (ανενεργό)

Περιλαμβάνουν διατηρητέα κτίσματα με σύγχρονες επεκτάσεις, που εκκενώθηκαν ή υπολειπούν μετά τη μετεγκατάσταση του νοσοκομείου 424 στις νέες εγκαταστάσεις αυτού παρά την Περιφερειακή Οδό. Το 2008 το Δημοτικό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης συνηγόρησε για την παραχώρηση των χώρων του παλιού 424 Στρατιωτικού Νοσοκομείου στο γειτονικό Πανεπιστήμιο «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ», χωρίς αποτέλεσμα και πάλι. Με πρόσφατη επιστολή του Δημάρχου ζητείται να

αξιοποιηθεί από κοινού με τη στέγαση κοινωνικών δομών στα διατηρητέα κτίσματα, τη δημιουργία υπόγειου σταθμού αυτοκινήτων και πράσινου - πλατείας με στόχο την ανάδειξη της ευρύτερης περιοχής του Πανεπιστημίου.

Γ. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Το Καραμπουρνάκι και η ευρύτερη περιοχή του ήταν μια από τις τοποθεσίες της Θεσσαλονίκης όπου εγκαταστάθηκαν οι Συμμαχικές Δυνάμεις κατά τον Α΄ παγκόσμιο πόλεμο. Αρχές του 1916 δημιουργείται στα ανατολικά της Θεσσαλονίκης, στην περιοχή της Μίκρας, η κυριότερη βάση των συμμαχών. Για τη σύνδεσή της με την καινούργια προβλήτα του λιμανιού κατασκευάζεται τον Ιανουάριο του ίδιου έτους η κυριότερη σιδηροδρομική γραμμή. Στη Μίκρα δημιουργούνται κυρίως νοσοκομεία. Οι στρατωνισμοί της Καλαμαριάς αποτελούνταν από 150 μεγάλα παραπήγματα. Στο σημερινό στρατόπεδο Νταλίπη υπήρχε καλικοποιείο. Στη σημερινή οδό Τάκη Οικονομίδη (έδρα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Μακεδονίας Θράκης) είχε διαμορφωθεί αεροπορική βάση με διάδρομο προσγειώσεως, συνεργείο επισκευής και παραπήγματα προσωπικού, εκεί περίπου όπου βρίσκεται σήμερα το διατηρητέο συγκρότημα των «Κονιορδέικων».

1. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΚΟΔΡΑ

Ο χώρος του πρώην στρατοπέδου Κόδρα βρίσκεται στην άκρη της περιοχής που είναι γνωστή ως Καραμπουρνάκι στην Καλαμαριά και έχει έκταση 450 στρέμματα. Υπήρξε αρχικά τουρκικό στρατόπεδο, περιήλθε στα Αγγλικά και Γαλλικά στρατεύματα και παραχωρήθηκε μετά την απελευθέρωση στον Ελληνικό Στρατό. Λειτουργήσε ως ελληνικό στρατόπεδο για 80 περίπου χρόνια. Ένα τμήμα του γηπέδου 40 περίπου στρεμμάτων έχει χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικός χώρος (ΦΕΚ 727/Β/27-08-95). Σύμφωνα με την Αρχαιολογική Υπηρεσία πρόκειται για αρχαίο παραθαλάσσιο οικισμό μεγάλης ιστορικής σημασίας. Εικάζεται ότι εκεί πρέπει να βρισκόταν το πόλισμα της Αλίας Θέρμης.

Πρόκειται για έναν από τους λίγους ελεύθερους χώρους με ανάλογη έκταση, που έχουν απομείνει στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης. Το μέγεθός του, η ιδιαίτερα προνομιακή του θέση, το φυσικό κάλλος, η σχέση με τη θάλασσα και το κέντρο της πόλης, με το οποίο υπάρχει οπτική επαφή, το αρχαιολογικό ενδιαφέρον καθώς και η σχέση με μία υψηλής αξίας περιοχή κατοικίας, καθιστούν τον χώρο ιδιαίτερης σημασίας. Πρόκειται δηλαδή για έναν από τους σπουδαιότερους ελεύθερους χώρους του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης από πλευράς μεγέθους, θέσης και φυσικής ομορφιάς.

Ολόκληρη η περιοχή του στρατοπέδου Κόδρα είχε χαρακτηριστεί ως «κοινόχρηστο πράσινο με απόλυτη προστασία» (ΒΔ/1966), όπως εξακολουθεί να ισχύει και σήμερα (ΠΔ/1983) μετά από απόφαση του ΣτΕ, που θα δούμε στη συνέχεια. Σταδιακά στο Ρυθμιστικό Σχέδιο και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Καλαμαριάς, έγινε προσπάθεια να εμπλουτιστεί ο χώρος με κοινωφελείς χρήσεις αθλητισμού και πολιτισμού.

Το 1994 ενόψει της σταδιακής αποδέσμευσης του στρατοπέδου και της διαφαινόμενης απόδοσης στο Δήμο Καλαμαριάς, προκηρύχθηκε πανελλήνιος αρχιτεκτονικός διαγωνισμός. Τον αρχιτεκτονικό διαγωνισμό ακολούθησε ένας μεγάλος αριθμός μελετών με χρηματοδότηση του Δήμου Καλαμαριάς και του ΟΠΠΕΘ'97:

- Πολεοδομική μελέτη για τη χωροθέτηση χρήσεων γης
- Διάφορες αρχιτεκτονικές μελέτες για τη στέγαση του Ιδρύματος του Απόδημου Ελληνισμού, της Εθνικής Χαρτοθήκης, τη δημιουργία ανοικτού θεάτρου, Μουσείου προϊστορικών αρχαιοτήτων.
- Σειρά μελετών για την αξιοποίηση και ανάπλαση της παραλιακής ζώνης, με ανοικτό κολυμβητήριο, πεζόδρομο και ποδηλατόδρομο.

Με τα εφόδια του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού και τη μελέτη «χωροθέτησης χρήσεων γης» ο Δήμος Καλαμαριάς προχώρησε στην αναθεώρηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου, η οποία εγκρίθηκε το 1999. Για τον χώρο του στρατοπέδου προβλέφθηκε χαρακτηρισμός «ελεύθερου χώρου - αστικού πρασίνου» στο μεγαλύτερο τμήμα και χαρακτηρισμοί «πολιτισμού αθλητισμού και ψυχαγωγίας» σε τμήμα αυτού. Ωστόσο η αναθεώρηση του ΓΠΣ του Δ. Καλαμαριάς ακυρώθηκε το 2003 από το Σ.τ.Ε. κατόπιν προσφυγής που κατέθεσαν σύλλογοι και κάτοικοι της περιοχής, με το αιτιολογικό ότι «με την τροποποίηση του ΓΠΣ, επέρχεται αλλαγή του κυρίου προορισμού του χώρου ως χώρου πρασίνου - πάρκου, ο οποίος είχε προβλεφθεί αρχικώς με το ρυμοτομικό Διάταγμα του έτους 1983». Έκτοτε υπάρχει σοβαρός προβληματισμός εάν είναι δυνατή η αξιοποίηση του στρατοπέδου Κόδρα σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης, λαμβάνοντας υπόψη επιπλέον ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα, το ιδιοκτησιακό. Οι ιδιοκτήτες διάσπαρτων οικοπέδων, συνολικής επιφάνειας 60 στρεμμάτων εντός του πρώην στρατοπέδου, πιέζουν δικαστικά τον Δήμο Καλαμαριάς και ζητούν την τακτοποίηση των ιδιοκτησιών τους ή με εσωτερικό αναδασμό ή με αποζημίωση.

2. ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟ ΜΑΚΡΗ (πρώην Αεροπορική Βάση ΣΕΔΕΣ)

Έκταση 1.800 στρεμμάτων, σε πολύ αξιόλογη θέση από πολεοδομική και συγκοινωνιακή άποψη, η οποία κατά καιρούς προτάθηκε για τη δημιουργία πόλων υπερτοπικής σημασίας: Επιχειρηματικό Κέντρο με την ονομασία «Μακεδονικό Κέντρο Συναλλαγών» (θεσμοθετήθηκε με νόμο το 1993), «Πόλος Καινοτομίας», έδρα του Διεθνούς Πανεπιστημίου, μεταφορά της Πολυτεχνικής Σχολής, μεταφορά της Διεθνούς Έκθεσης κ.α.

Ήδη με την από 24-4-2013 απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής το πρώην αεροδρόμιο του ΣΕΔΕΣ πέρασε στην κυριότητα του ΤΑΙΠΕΔ, προς αξιοποίηση και εκμετάλλευση.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Με την ψήφιση του Ν.2745/99 και με την πρόβλεψη για την κατάρτιση Προγράμματος Απομάκρυνσης των Στρατοπέδων τα δεδομένα από πλευράς ΥΕΘΑ έγιναν πιο συγκεκριμένα. Ιδρύθηκε μέχρι και ειδική Υπηρεσία του στρατού με πολεοδομικές αρμοδιότητες, η Υπηρεσία Αξιοποίησης και Μετεγκατάστασης Στρατοπέδων (ΥΑΜΣ), έδρα της οποίας με το Π.Δ. 96/2000 καθορίστηκε η Αθήνα, με διάρκεια λειτουργίας δέκα πέντε (15) ετών.

Στο άρθρο 3 του νόμου 2745 περιγράφεται η διαδικασία πολεοδόμησης των στρατοπέδων και καθορίζεται ότι στους χώρους αυτούς επιτρέπονται χρήσεις γης ανεξαρτήτως των ισχυόντων ή προβλεπόμενων χρήσεων και όρων δόμησης της περιοχής (ΓΠΣ, ΖΟΕ κλπ.) με σκοπό την αξιοποίηση των στρατοπέδων από τις Ένοπλες Δυνάμεις, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την πολεοδομική αναβάθμιση των περιοχών με προϋπόθεση ότι τουλάχιστον 50% των χώρων αυτών θα προβλέπεται για κάλυψη αναγκών σε χώρους κοινόχρηστου πρασίνου και κοινωφελών εξυπηρετήσεων. Αυτό είναι ένα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό εκμετάλλευσης δημόσιας γης από το ίδιο το Δημόσιο.

Σημαντικό σημείο του νόμου αποτελεί η παρ. 3 του ίδιου άρθρου όπου αναφέρεται ότι το ποσοστό της πολεοδομημένης γης που θα αποδοθεί στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας μπορεί να είναι στο ίδιο το υπό μελέτη στρατόπεδο ή άλλο ή ακόμη και σε άλλη έκταση του Δημοσίου που στην περίπτωση της Θεσσαλονίκης θα μπορούσε να βρίσκεται και εκτός του Πολεοδομικού Συγκροτήματος.

Αυτό δίνει τη δυνατότητα για διαφύλαξη και ανάδειξη των στρατοπέδων ως αστικών πάρκων με αξιοποίηση των ιστορικών κτιριακών συγκροτημάτων που περιλαμβάνουν με βασικές αρχές αυτές της ελάχιστης δυνατής νέας δόμησης, της περιβαλλοντικής ενίσχυσης τους και της χωροθέτησης ήπιων προγραμμάτων νέων χρήσεων.

Το πάγιο αίτημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την απόδοση των ανενεργών στρατοπέδων στις τοπικές κοινωνίες θεωρήθηκε ότι ικανοποιήθηκε με την ψήφιση του άρθρου 84 του Ν. 3883/2010, στο οποίο προβλέπεται ότι μπορεί με απόφαση των Διοικητικών τους Συμβουλίων να εγκρίνεται η παραχώρηση στους δήμους κατά χρήση και χωρίς αντάλλαγμα ακινήτων ιδιοκτησίας των Ταμείων Εθνικής Άμυνας, Εθνικού Στόλου και Αεροπορικής Άμυνας (ήδη συγχωνευμένων σε ένα νέο φορέα, το Ενιαίο Ταμείο Εθνικής Άμυνας, με το Ν. 4250/2014), εφόσον τα ακίνητα αυτά δεν είναι αναγκαία για τις Ένοπλες Δυνάμεις και με την παραχώρηση της χρήσης εξυπηρετούνται λόγοι γενικού συμφέροντος.

Τα πράγματα ωστόσο δεν είναι και τόσο απλά. Η λέξη κλειδί στην παραπάνω ευνοϊκή κατά τα άλλα διατύπωση, είναι το «μπορεί», που αφήνει στις διοικήσεις των στρατιωτικών Ταμείων την ευχέρεια να ικανοποιήσουν ή να απορρίψουν το αίτημα της τοπικής κοινωνίας, ενώ ανοικτό παραμένει το ενδεχόμενο η λύση να δοθεί μέσω της παραχώρησης όλης της αναξιοποίητης ακίνητης περιουσίας του στρατού στο γνωστό ΤΑΙΠΕΔ.

Ήδη ο Δήμος Παύλου Μελά (πρώην Σταυρούπολης-Ευόσμου), τροποποιώντας το αρχικό του αίτημα, ζήτησε την εφαρμογή του άρθρου 84 για την απόδοση του Στρ. Παύλου Μελά, αλλά από ό,τι φαίνεται, οι όροι της παραχώρησης δεν ικανοποιούν το δημοτικό συμβούλιο, γιατί προβλέπεται παραχώρηση εκτάσεων για ανοικοδόμηση στο Ταμείο Εθνικής Άμυνας (52 στρ.) και στην Ιερά Μητρόπολη Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως (8 στρ.), ενώ τα υπόλοιπα 280 στρ. παραχωρούνται προς χρήση στον δήμο για 49 χρόνια, αντί του συνόλου της έκτασης.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΠΡΩΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ - Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Ιδιαίτερα όσον αφορά τις περιπτώσεις των ανενεργών στρατιωτικών εγκαταστάσεων και εκτάσεων στον ευρωπαϊκό χώρο, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, οι επεμβάσεις επανάχρησης ήταν μάλλον σημειακές και συνήθως η αλλαγή χρήσης και η ενσωμάτωση στον αστικό ιστό γινόταν γρήγορα, με τη μετατροπή τους σε πολιτιστικές, εκπαιδευτικές ή διοικητικές εγκαταστάσεις. Από τη δεκαετία του 1990, όμως, στο πλαίσιο της γενικότερης αναδιοργάνωσης του Στρατού των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών, κυρίως λόγω της μείωσης των αμυντικών δαπανών και τη σταδιακή επαγγελματική μετατροπή των στρατιωτικών υπηρεσιών μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, εμφανίζεται έντονα ο κίνδυνος πολύχρονης εγκατάλειψης των στρατοπέδων. Η ανάκτησή τους απαιτεί μεγάλης κλίμακας επεμβάσεις, με πολύπλοκα λειτουργικά προγράμματα, που ξεπερνούν συχνά τόσο τις διαχειριστικές και οικονομικές ικανότητες των τοπικών αρχών, όσο και του ιδιωτικού τομέα.

Η αντιμετώπιση των εγκαταλελειμμένων στρατιωτικών εκτάσεων ήταν διαφορετική μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, και εξαρτιόταν από ορισμένες συνιστώσες, όπως η διαθεσιμότητα του εδάφους, η πυκνότητα του πληθυσμού, η ιστορικότητα του τόπου, και άλλες κρατικές προτεραιότητες. Σε πολλές χώρες, οι τοπικές κυβερνήσεις, που είχαν την κυριότητα των στρατιωτικών περιοχών, ανέλαβαν να διαμορφώσουν το πρόγραμμα ανάπτυξής τους. Σε πολλές περιπτώσεις, οι πρώην στρατιωτικές εκτάσεις μετατράπηκαν σε περιοχές κατοικίας λόγω των αυξημένων προβλημάτων στέγασης. Από την άλλη υπήρχαν και οι περιπτώσεις που οι δήμοι επέβαλαν την παράλληλη ανάπτυξη χώρων πρασίνου στις εγκαταλελειμμένες στρατιωτικές περιοχές, ενώ στις περιπτώσεις περιοχών με ιδιαίτερο φυσικό πλούτο απαγορευόταν κάθε αστική χρήση και χαρακτηρίζονταν ως προστατευόμενες ζώνες ή περιοχές ιδιαίτερου φυσικού

κάλλους.

Ιδιαίτερα όσον αφορά τις επεμβάσεις αποκατάστασης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, θα πρέπει να τονιστεί ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με πρωτοπόρο τη Γερμανία, έχει αναπτυχθεί σημαντική εμπειρία στην αποτίμηση της περιβαλλοντικής καταστροφής λόγω στρατιωτικής χρήσης.

Καταρχήν για την αποτίμηση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης μιας έκτασης, γίνεται ταυτοποίηση των παραγόντων μόλυνσης. Έπειτα γίνεται εκτίμηση των επιπέδων μόλυνσης, συγκέντρωσης των μολυσματικών παραγόντων και τέλος πραγματοποιούνται οι ενέργειες εξυγίανσης και αποκατάστασης με προγραμματισμένες μεθόδους ανάλογα την περίπτωση.

Συνήθως τα προγράμματα εξυγίανσης των στρατιωτικών περιοχών, αφορούν κυρίως περιοχές πρώην εργαστηρίων, σταθμούς αεροσκαφών ή τανκ, πεδία εκπαίδευσης και χρήσης οπλικού μηχανισμού, καθώς και περιοχές δοκιμών εκρηκτικών υλών όπου το έδαφος μολύνεται κυρίως από χημικές ουσίες και βαρέα μέταλλα, καύσιμα και λιπαντικά, κυρίως σε στρατιωτικά αεροδρόμια.

Οι συμβατικές μέθοδοι καθαρισμού των εδαφών από τα βαριά μέταλλα είναι η στερεοποίηση και η αφαίρεση.

Εναλλακτικές και οικολογικά προτιμότερες μέθοδοι αποτελούν ο βιο-καθαρισμός, με τη χρήση μικροοργανισμών για τον φυσικό καθαρισμό και την καταστροφή των μολυσματικών παραγόντων και ο φυτοκαθαρισμός, όπου χρησιμοποιείται κατάλληλη βλάστηση για τον καθαρισμό του εδάφους και την απομάκρυνση των βαρέων μετάλλων.

Σημαντικό στοιχείο στη διαδικασία υλοποίησης των επεμβάσεων αυτού του τύπου είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, καθώς και η συμμετοχή του στη διεξαγωγή των διαφόρων προγραμμάτων και δράσεων.

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης, συμμετέχοντας ως εταίρος στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα ASCEND το διάστημα 2004-2008, είχε την ευκαιρία να έρθει σε επαφή με την ευρωπαϊκή εμπειρία στο ζήτημα της επανάχρησης των εγκαταλελειμμένων στρατιωτικών χώρων και στην επεξεργασία και διατύπωση ενός πλαισίου διαχείρισης των χώρων αυτών.

Στο πλαίσιο του προγράμματος, εξετάστηκαν καλές εφαρμογές, όπως α) το αμυντικό σύστημα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου γύρω από την Ουτρέχτη της Ολλανδίας, το οποίο σήμερα στεγάζει εκθεσιακούς και εκπαιδευτικούς χώρους, χωρίς να χάνει την αυθεντικότητα της μορφολογίας του, β) τα παλιά στρατιωτικά ναυπηγεία στη ναυτική βάση της Βαλτικής, την Καρλσκρούνα της Σουηδίας, που μετατράπηκαν σε έδρα εταιρειών κινητής τηλεφωνίας και ναυτικό μουσείο, γ) τον παλιό ναύσταθμο στο Τσάτχαμ του Κέντ, Μεγ. Βρετανία, όπου σήμερα στεγάζονται κινηματογραφικά στούντιο με ιδιαίτερη ατμοσφαιρικότητα. Παράλληλα σε Γαλλία, Ισπανία, Γερμανία κ.α. πολλά άλλα φρούρια και προμαχώνες, υπόγεια αμυντικά συστήματα, παλιά στρατιωτικά νοσοκομεία, παλιές στρατιωτικές φυλακές μετατρέπονται σε εργαστήρια υψηλής τεχνολογίας, επαγγελματικούς χώρους, εστιατόρια και χώρους αναψυχής, κοινοτικά κέντρα, γυμναστήρια, πανεπιστημιακές σχολές και γενικά αξιοποιούνται για την οικονομική, περιβαλλοντική και πολιτιστική ανάπτυξη των γύρω οικιστικών περιοχών, με γνώμονα τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την αναβίωση των κοινοτήτων που έπεσαν σε οικονομικό μαρasmus μετά την απομάκρυνση του στρατού.

Με τη συνεργασία των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα ASCEND διαμορφώθηκε ένα κοινό πλαίσιο-μοντέλο βιώσιμης διαχείρισης των εγκαταλελειμμένων στρατοπέδων, το οποίο υιοθετήθηκε από την Danuta Hübner, αρμόδια Επίτροπο της Ε.Ε. για την Περιφερειακή Πολιτική. Περισσότερες πληροφορίες στο:

http://urbact.eu/fileadmin/Projects/REPAIR/documents_media/Ascend_Repair.pdf

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΩΗΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΩΝ: ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

Σύμφωνα με το “Στρατηγικό Σχέδιο για το Πράσινο στη Θεσσαλονίκη” του ΟΡΘΕ (2006), οι θεσμοθετημένοι κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου που περιλαμβάνονται στα ΓΠΣ παρέχουν μόνο 2,27 τ.μ. πράσινο ανά κάτοικο. Τα στρατόπεδα ως χώροι μέχρι σήμερα δεσμευμένοι στην στρατιωτική χρήση αν αποδοθούν ακέρατοι για πράσινο προσθέτουν 2,4 τ.μ. ανά κάτοικο του ΠΣΘ. Δηλαδή μόλις που διπλασιάζουν το ποσοστό: ούτε 5 τ.μ. πράσινο ανά κάτοικο, όταν τα διεθνή σταθερότυπα προβλέπουν πολλαπλάσιες εκτάσεις πρασίνου για κάθε κάτοικο.

Ωστόσο, η μετεγκατάσταση των στρατοπέδων και η απόδοσή τους στους δήμους ενέχει κινδύνους, εφόσον οι εκτάσεις που αποδεσμεύονται αντιμετωπιστούν ως αστικά ακίνητα με κριτήρια εμπορευματικής αξιοποίησης της δυνατής νέας δόμησης ή ικανοποίησης τοπικών μόνο αναγκών των δήμων, και όχι ως περιβαλλοντικά πολύτιμοι χώροι για ανάπτυξη υπερτοπικών δραστηριοτήτων μητροπολιτικής κλίμακας.

Η περίπτωση της πρώιμης απόδοσης του πρώην στρατοπέδου Στρεμπενιώτη αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ατυχούς διαχείρισης και κατατεμαχισμού μιας μεγάλης αδόμητης διαθέσιμης επιφάνειας. Αποδόθηκε τμηματικά στους δήμους Νεάπολης και Πολίχνης και χρησιμοποιήθηκε για την κάλυψη επειγουσών αναγκών κοινωνικής υποδομής, χωρίς μέριμνα για τον χαρακτήρα του αστικού χώρου που θα προέκυπτε. Το στρατόπεδο εμφανίζεται κατακερματισμένο σε διάφορες κοινόχρηστες και κοινωφελείς χρήσεις στα διαγράμματα ρυμοτομίας ήδη από τη δεκαετία του '70. Η πολεοδόμησή του δεν προέκυψε από συστηματικό σχεδιασμό, αλλά προσαρμόστηκε στις αποσπασματικές πιέσεις των όμορων Δήμων και η έκταση των 30 περίπου στρεμμάτων κυριολεκτικά διαμελίστηκε για χρήσεις εκπαίδευσης, πολιτισμού, αθλητισμού, διοίκησης.

Η εικόνα που έχουμε για την παραχώρηση στρατοπέδων στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης είναι αποσπασματική. Η αναλυτική καταγραφή τους, ο αρχιτεκτονικός τους πλούτος, τα στοιχεία πρασίνου που διαθέτουν,

το ιδιοκτησιακό τους καθεστώς και οι θεσμοθετημένες χρήσεις στις εκτάσεις που καταλαμβάνουν, είναι ένα έργο που θα συνέβαλε σημαντικά στην καλύτερη αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και στη διατύπωση ολοκληρωμένων προτάσεων για τη μελλοντική ένταξή τους στην πόλη.

Σήμερα τα πρώην στρατόπεδα αποτελούν ακόμη κλειστούς θύλακες ειδικών χρήσεων μέσα στον ιστό που δεν αλληλεπιδρούν με την περιβάλλουσα αστική δομή. Αυτή η συνθήκη έχει λειτουργήσει ως ασπίδα προστασίας τους ως αποθέματος γης υπέρ του αστικού περιβάλλοντος. Η απόδοση τους δεν αφορά μόνο τους δήμους που τα περιβάλλουν, αλλά ολόκληρη την πόλη και τους πολίτες της. Δεν πρέπει να αντιμετωπιστούν ως απομονωμένα ελεύθερα πεδία ή ακόμη χειρότερα ως εν δυνάμει αστικά ακίνητα προς εμπορευματική αξιοποίηση. Η προοπτική αυτή μόνο στην επιδείνωση της περιβαλλοντικής και πολεοδομικής λειτουργίας των γύρω συνοικιών και ολόκληρης της πόλης μπορεί να οδηγήσει.

Πέρα από την πολεοδομική, χωροταξική και οικολογική σημασία των εκτάσεων αυτών, οι υφιστάμενες κτιριακές υποδομές τους αποτελούν ιστορικές μαρτυρίες μιας λειτουργίας που σηματοδότησε στο παρελθόν τη ζωή της πόλης. Εγκαταλειμμένα σήμερα κελύφη αποτελούν ένα αξιόλογο αρχιτεκτονικό απόθεμα και επομένως ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο στο τομέα της διαχείρισης του χώρου στον οποίο εντάσσονται.

ΠΡΟΤΑΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Μετά την εφαρμογή τομεακών πολιτικών για τις πόλεις για πολλές προγραμματικές περιόδους χωρίς την αναμενόμενη επιτυχία, η ΕΕ αναγνώρισε την ανάγκη ολοκληρωμένων δράσεων και παρεμβάσεων, που θα προωθούν τις τοπικές πολιτικές και στόχους μέσα από πολυτομεακά προγράμματα. Υποδομές, κοινωνικές πολιτικές, περιβαλλοντικές δράσεις, δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις θα πρέπει να εντάσσονται σε συνεκτικά προγράμματα, έτσι ώστε να επιτυγχάνονται οι μέγιστες δυνατές συνέργειες και το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα για την πόλη και τους πολίτες της. Η αξιοποίηση του συνόλου των ανενεργών στρατοπέδων του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης, στα πλαίσια ενός ευρύτερου προγράμματος αστικής αναζωογόνησης στη λογική ενός «Δικτύου», όπως το προβλεβημένο Δυτικό Τόξο, εντάσσεται στις σύγχρονες κατευθύνσεις για τις ολοκληρωμένες αστικές αναπλάσεις της Ε.Ε. και παρέχει τις μοναδικές ευκαιρίες για :

- την ανάδειξη των στρατοπέδων ως ιδιαίτερους τόπους ιστορικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος και τη δημιουργία ενός εκτενούς μητροπολιτικού πάρκου που θα αναπληρώσει τις έντονες σημερινές ελλείψεις που βιώνουν όλοι οι πολίτες - ανασύνταξη του αστικού τοπίου στις πυκνοδομημένες συνοικίες της Θεσσαλονίκης με νέες χρήσεις, νέα σημεία ενδιαφέροντος και σύγχρονη αρχιτεκτονική
- τη συγκρότηση νέας αστικής ταυτότητας στις περιοχές επέμβασης, αλλά και νέας μητροπολιτικής ταυτότητας στην πόλη και τη δημιουργία εστιών κεντρικότητας νέου τύπου για την αστική περιφέρεια, και τέλος
- την εκτόνωση των πιέσεων που υφίσταται το ιστορικό κέντρο της πόλης, σε συνδυασμό με: την ισχυροποίηση του αιτήματος απόδοσης των χώρων προς επανάχρηση, την αύξηση των ευκαιριών χρηματοδότησης του προγράμματος και ένταξης των έργων στην νέα προγραμματική περίοδο με τα νέα κριτήρια επιλεξιμότητας, την αλληλοσυμπλήρωση της κοινωνικής υποδομής, του πρασίνου και της οικονομικής ανάπτυξης σε όλους ταυτόχρονα τους χώρους που αποτελούν το Δίκτυο.

Οι αρχές αυτές εξειδικεύονται με προτάσεις και φάσεις υλοποίησης:

- ο Για τις χρήσεις γης, με διατήρηση των συμβατών και απομάκρυνση των ασύμβατων με το χαρακτήρα του Δικτύου χρήσεων.
- ο Για την ενίσχυση του πρασίνου, με έμφαση στο υψηλό πράσινο, και τη διατήρηση ενιαίων των χώρων, αντί για κατακερματισμό των επιφανειών σε επιμέρους ΟΤ.
- ο Για την περιβαλλοντική εξυγίανση των χώρων και την προστασία των αξιόλογων από αρχιτεκτονική και ιστορική σκοπιά κτιρίων.
- ο Για την ενιαία, διαδημοτικού χαρακτήρα, λειτουργία των πρώην στρατοπέδων ως Μητροπολιτικού Δικτύου Κοινοφελών και Κοινοχρήστων Λειτουργιών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διαχείριση και η αξιοποίηση των στρατοπέδων του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης αποτελούν σημαντικά αναπτυξιακά έργα υπερτοπικής σημασίας και ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπιστούν από την πολιτεία και την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Αναμφίβολα πρόκειται για εκτεταμένα γήπεδα με ιδιόμορφο χαρακτήρα λόγω της χρήσης για την οποία δημιουργήθηκαν, που η αξιοποίησή τους αποτελεί πρόκληση, κατά πόσο δηλαδή η ένταξή τους στη ζωή της πόλης θα μπορέσει να αποδεδευστεί από την ισχύουσα πρακτική του κατακερματισμού του ελεύθερου χώρου και της ανέγερσης νέων οικιστικών συγκροτημάτων.

Εάν αναλογιστεί κανείς το ιστορικό της διαχείρισης ελεύθερων γηπέδων της πόλης και ειδικότερα των οικοπεδικών

χώρων διατηρητέων κτιρίων και συγκροτημάτων, που η δόμησή τους αποτελεί σχεδόν μονόδρομο ενώ ο προβληματισμός επικεντρώνεται στο μορφολογικό σχεδιασμό των νέων κατασκευών, αν επί πλέον λάβει υπόψη, ότι η έλλειψη μακροχρόνιου προγραμματισμού έχει στερήσει την πόλη από κοινωφελείς και κοινόχρηστες κτιριακές υποδομές, σε συνδυασμό με την παράμετρο της ανταποδοτικότητας όσον αφορά την αξία γης των στρατοπέδων, εύκολα θα διαπιστώσει την κατεύθυνση της διαχείρισης τους στο μέλλον.

Ωστόσο, όταν η πυκνοδομημένη πόλη διαθέτει σήμερα αυτές τις πολύτιμες νησίδες με τη χαμηλή δόμηση και το πράσινο, εύκολα επίσης θα αναγνωρίσει ως αναγκαία υπερκείμενη αρχή, το σεβασμό και τη διατήρηση του αδόμητου χώρου των πρώην στρατοπέδων και την εγκατάσταση των νέων χρήσεων στα υφιστάμενα κτίρια μετά από τις απαραίτητες βελτιώσεις. Ο βαθμός ωριμότητας της τοπικής κοινωνίας και των συντελεστών διαχείρισης των εγκαταλειμμένων σήμερα στρατοπέδων, θα προδιαγράψει την επιλογή προς τη μια ή την άλλη κατεύθυνση. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ανασχεδιασμός, η επανάχρηση και η διαχείριση ενός τόσο σημαντικού χώρου αναμφίβολα δημιουργεί προσδοκίες, ανησυχίες, αντιρρήσεις και ενίοτε, απογοητεύσεις. Σε κάθε περίπτωση όμως ενεργοποιεί το ενδιαφέρον τόσο των ειδικών, όσο και των πολιτών για τον χώρο τον οποίο βιώνουν καθημερινά, την πόλη τους.

Έχει επομένως ιδιαίτερη σημασία για το μέλλον της πόλης, παράλληλα με τις ενέργειες των Δήμων στους οποίους διοικητικά ανήκουν τα πρώην στρατόπεδα, η ενεργοποίηση και συμμετοχή των πολιτών, των φορέων και οργανώσεων που ενδιαφέρονται για την πόλη και την ιστορία της.

*Η Μαρία Ζουρνά είναι αρχιτέκτων μηχανικός, δήμος Θεσσαλονίκης

ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Πρακτικά Ημερίδας «Στρατόπεδα στην πόλη: Ανάδειξη και Αξιοποίηση», ΤΕΕ/ΤΚΜ, ΣΑΘ, 1-4-2006, ιδίως οι εισηγήσεις Χ. Χριστοδούλου, Ευαγ. Καμπούρη, Δημ. Ζυγομαλά, Δημ. Σαρηγιάννη, Διαμ. Παπαδόπουλου, Γ. Πολύζου κ.α.
2. Τεχνοοικονομική Μελέτη Αξιοποίησης Στρατοπέδων του ΠΣΘ, Γραφείο ΔΟΞΙΑΔΗ, ΥΠΕΧΩΔΕ, Οργανισμός Ρυθμιστικού Θεσσαλονίκης, 2002
3. Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα ASCEND (URBACT) 2004-2008 και επέκταση (REPAIR, 2009)
http://urbact.eu/fileadmin/Projects/REPAIR/documents_media/Ascend_Repair.pdf
4. Δημοσιευμένες μελέτες και βραβεία αρχιτεκτονικών διαγωνισμών, ερευνητικά προγράμματα, εργασίες μεταπτυχ. προγράμματος τοπίου (Κωτσιόπουλος κ.α., Παπανικολάου-Σακελλαρίδου-Γιαννακού κ.α., Αδαμογιάννης κ.α., Νανιόπουλος κ.α., Τζιμπούλου - Ανανιάδου κ.α.)
5. Πρακτικά Κρίσης Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού για τη Βαλκανική Πλατεία (ΥΠΕΚΑ, ΔΕΕΑΠ, 2012)
6. Καρακώστα Μαρ., Διπλωματική Εργασία, «Ανάπλαση και Επανάταξη Στρατοπέδου Κόδρα», Τμήμα ΜΧΑ, ΑΠΘ, 2010
7. Αρχείο Τμήματος Αστικού Σχεδιασμού, Δ/νσης Αστικού Σχεδιασμού και Αρχιτεκτονικών Μελετών, Δήμος Θεσσαλονίκης
8. Μελέτη Αναθεώρησης ΓΠΣ Δήμου Θεσσαλονίκης (Σέμψη, Βαφειάδου κ.α., 2014, υπό εκπόνηση)
9. Κοινοβουλευτικός έλεγχος (επερωτήσεις βουλευτών Καραόγλου, Ξηροτύρη, Τρεμόπουλου κ.α.) και απαντήσεις αρμοδίων φορέων για το θέμα της απόδοσης των πρώην στρατοπέδων
10. Ιστοσελίδες ΤΑΙΠΕΔ, ΥΑΜΣ/ΥΕΘΑ, Δήμων του ΠΣΘ, Αναπτυξιακής ΒΔ Θεσσαλονίκης Α.Ε.
11. Αποδελτίωση εντύπων και ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης
12. Ελληνική νομοθεσία σχετική με το αντικείμενο

Τα επώνυμα άρθρα απηχούν τις γνώμες και τις απόψεις των συντακτών τους και όχι υποχρεωτικά τις θέσεις του ΤΕΕ/ΤΚΜ

◆ Θεσσαλονίκη, Π.Σ.Θ., στρατόπεδο.

← Δωρεάν μεταπτυχιακό στην εφαρμοσμένη μηχανική. Αιτήσεις μέχρι 4/9.

Τα έργα της κρίσης στη Θεσσαλονίκη →

Search

Οκτώβριος 2022

Δ	Τ	Τ	Π	Π	Σ	Κ	
						1	2
3	4	5	6	7	8	9	
10	11	12	13	14	15	16	
17	18	19	20	21	22	23	
24	25	26	27	28	29	30	
31							

[« Σεπ](#)

Πρόσφατα άρθρα

[Νέες προκλήσεις και οι εξελίξεις για την Πολιτική Προστασία στο συνέδριο Safe Thessaloniki](#)[Το μέλλον της τεχνολογίας στην έκθεση Beyond στη ΔΕΘ](#)[Πρόγραμμα 63 εκατ. ευρώ για τον εκσυγχρονισμό Βιομηχανικών πάρκων και την ανάπτυξη νέων](#)[Προτάσεις της ΠΕΣΕΔΕ για την αντιμετώπιση των υπερβολικών ανατιμήσεων υλικών και εργασίας στα δημόσια έργα](#)[Σκρέκας: Η χωρητικότητα LNG στην Ελλάδα μπορεί να ξεπεράσει τα 20 bcm μέσα στα επόμενα 3 χρόνια](#)

Ιστορικό

[Σεπτέμβριος 2022](#)[Αύγουστος 2022](#)[Ιούλιος 2022](#)[Ιούνιος 2022](#)[Μάιος 2022](#)[Απρίλιος 2022](#)[Μάρτιος 2022](#)[Φεβρουάριος 2022](#)[Ιανουάριος 2022](#)[Δεκέμβριος 2021](#)[Νοέμβριος 2021](#)[Οκτώβριος 2021](#)[Σεπτέμβριος 2021](#)

Αύγουστος 2021

Ιούλιος 2021

Ιούνιος 2021

Μάιος 2021

Απρίλιος 2021

Μάρτιος 2021

Φεβρουάριος 2021

Ιανουάριος 2021

Δεκέμβριος 2020

Νοέμβριος 2020

Οκτώβριος 2020

Σεπτέμβριος 2020

Αύγουστος 2020

Ιούλιος 2020

Ιούνιος 2020

Μάιος 2020

Απρίλιος 2020

Μάρτιος 2020

Φεβρουάριος 2020

Ιανουάριος 2020

Δεκέμβριος 2019

Νοέμβριος 2019

Οκτώβριος 2019

Σεπτέμβριος 2019

Αύγουστος 2019

Ιούλιος 2019

Ιούνιος 2019

Μάιος 2019

Απρίλιος 2019

Μάρτιος 2019

Φεβρουάριος 2019

Ιανουάριος 2019

Δεκέμβριος 2018

Νοέμβριος 2018

Οκτώβριος 2018
Σεπτέμβριος 2018
Αύγουστος 2018
Ιούλιος 2018
Ιούνιος 2018
Μάιος 2018
Απρίλιος 2018
Μάρτιος 2018
Φεβρουάριος 2018
Ιανουάριος 2018
Δεκέμβριος 2017
Νοέμβριος 2017
Οκτώβριος 2017
Σεπτέμβριος 2017
Ιούλιος 2017
Ιούνιος 2017
Μάιος 2017
Απρίλιος 2017
Μάρτιος 2017
Φεβρουάριος 2017
Ιανουάριος 2017
Δεκέμβριος 2016
Νοέμβριος 2016
Οκτώβριος 2016
Σεπτέμβριος 2016
Αύγουστος 2016
Ιούλιος 2016
Ιούνιος 2016
Μάιος 2016
Απρίλιος 2016
Μάρτιος 2016
Φεβρουάριος 2016
Ιανουάριος 2016
Δεκέμβριος 2015

Νοέμβριος 2015

Οκτώβριος 2015

Σεπτέμβριος 2015

Αύγουστος 2015

Ιούλιος 2015

Ιούνιος 2015

Μάιος 2015

Απρίλιος 2015

Μάρτιος 2015

Ετικέτες

startup **A.Π.Θ.** ΑΠΘ Γερμανία Δημόσιος Χώρος **ΕΣΠΑ** Ελλάδα **Η.Π.Α.** **Θεσσαλονίκη** Κίνα Λονδίνο
ΤΕΕ ΤΕΕ/ΤΚΜ ΤΕΕΤΚΜ έρευνα αγορά ανάπτυξη αρχιτέκτονας **αρχιτεκτονική** αυθαίρετα βιβλίο
Βιομηχανία **διαγωνισμός** διδακτορικό ενέργεια εξωτερικό επένδυση επιχείρηση
επιχειρηματικότητα καινοτομία κατασκευή κλίμα μέλλον μεταπτυχιακό **μηχανικός**
νερό οικονομία περιβάλλον πληθυσμός πληροφορική **πόλη** συνέδριο τεχνολογία υποτροφία
χρηματοδότηση